

Kokemusasiantuntijuuden ABC

1. Terminologiaa

Kokemusasiantuntija

- o on henkilö, jolla on omakohtaista kokemusta sairauksista
- o tietää, millaista on elää näiden ongelmien kanssa, millaista sairastaa, olla hoidossa ja kuntoutuksessa.
- o tietää myös, mikä häntä omassa tilanteessaan on auttanut ja mitkä tekijät ovat vaikuttaneet kuntoutumiseen.
- o haluaa kääntää omat kokemuksensa voimavaraksi, jonka avulla auttaa muita saman kokeneita.
- o Myös läheinen tai omainen voi olla kokemusasiantuntija.
- o Kokemusasiantuntijat on koulutettu tehtäviinsä

Mitä kokemusasiantuntija voi tehdä?

- o toimia palvelujen suunnittelussa, arvioinnissa ja kehittämisessä
- o toimia kokemuskouluttajana
- o toimia vertaisryhmien ohjaajana
- o toimia tukihenkilönä

Kokemustutkijat ja -arvioijat

Kokemustutkija etsii parantamisena aiheita julkisen terveydenhuollon palveluissa ja sairastuneiden kohtelussa. Kokemustutkijoiden tarkoitus on haastatella esimerkiksi asunnottomia ja mielenterveyden ongelmia sairastavia ja etsiä ratkaisuja heidän tilanteeseensa, palveluiden parantamiseksi ja ongelmien ratkaisemiseksi.

Kokemustutkijoita ja -arvioijia kouluttaa Mielenterveyden keskusliitto.

Lisätietoa kokemusarvioinnista:

http://www.mtkl.fi/liiton_toiminta/vertaistuki/kasitteita/kokemusasiantuntijat/kokemustutkijat-ja-arvioijat/

Kokemustieto ja -tutkimus

- ∂ Vastaava termi englannin kielessä "user reseach". Juuret ovat Isossa- Britaniassa. Siellä lainsäädäntö edellyttää palveluiden käyttäjien osallistumista palvelujen suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen mielenterveystyössä
- ∂ Kysymys mielenterveys- ja päihdekuntoutujien tutkimustoiminnasta, jossa kokemustietoa tuotetaan palvelun lisäksi sairastumisesta, toipumisesta, identiteettistä ja kokemuksista.
- ∂ Kokemustieto on tietoa, joka on hankittu välittömän kokemuksen avulla. Kokemusasiantuntijan tieto ja asiantuntemus ovat seurausta jostakin kokemuksesta.
- ∂ Kokemustutkimus edellyttää, että yleiset tieteelliset periaatteet (tutkimuskysymys, aineisto, rajaaminen johtopäätökset) toteutuvat. Mikä tahansa omakohtainen kokemus ja tulkinta eivät ole tutkimustoimintaa.
- ∂ Kokemukseen perustuvaa tietoa on meillä kaikilla. Tutkimuksen näkökulmasta kokemustiedolla tarkoitetaan minuuteen ja koko elämään vaikuttavia kokemuksia.
- ∂ Kokemustiedon työstäminen tutkimukseksi ja siirtäminen ammatillisen työn ja tutkimuksen käyttöön on merkityksellistä. Palvelujen, ammatillisen työn ja käytäntöjen kehittäminen palvelujen käyttäjän kokemuksen näkökulmasta mahdollistuu kokemustiedon näkökulmasta.
- ∂ Kokemustutkimuksen tutkimuskäytännöt voidaan jakaa kolmeen tyyppiin:
 - ∂ tutkimus, jossa palveluiden käyttäjät osallistuvat muiden tekemään tutkimukseen
 - ∂ palveluiden käyttäjät toimivat yhteistyössä muiden tutkijoiden kanssa
 - ∂ palveluiden käyttäjien itse hallinnoima tutkimustoiminta
- ∂ Mieli 2009 –työryhmän tuottama kansallinen mielenterveys- ja päihdesuunnitelma painottaa asiakkaan aseman vahvistamista. Ensimmäistä kertaa mukana suosituksissa ovat kokemusasiantuntijoiden ja vertaistaoimijoiden mukaan ottaminen mielenterveys- ja päihdetyön suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin.

Kokemustutkimus Suomessa

- ∂ Päivi Rissasen(2007) lisenssiaattityö "Skitsofreniasta kuntoutuminen" on edelläkävijä tutkimuksessa, jossa tutkija käyttää omia kokemuksiaan tutkimuksen keskeisenä näkökulmana.
- ∂ Vuonna 2008 Mielenterveyden keskusliitto on tuottanut ja julkaissut yhdessä Peter Beresfordin kanssa teoksen "Kokemuksen muodonmuutos". Tämä teos hahmotteli ensimmäisenä Suomessa kokemustutkimuksen perusteita.
- ∂ Mielenterveyden keskusliitto on kouluttanut kokemustutkijoita edistääkseen kokemustutkimusta. "Elämäntarinoista kokemustutkimukseen" (2009) –teoksessa

käytetään kokemustutkimusta mielenterveyskuntoutujien elämäntarinoiden tulkitsemisvälineenä.

- o Muotialan asuin- ja toimintakeskus ry, joka tuottaa kuntoutumista tukevaa ja ennaltaehkäisevää mielenterveystyötä käyttää hyödyntää kokemustietoa työssään. Mielenterveyskuntoutuja on koulutettu kokemusasiantuntijoiksi jakamaan tietoa vertaisille, ammattilaisille, mielenterveysongelmaisten läheisille sairaudesta, palveluista ja kuntoutumisesta.

2. Kokemusasiantuntijuuteen voi myös kouluttautua

Pelkkä omakohtainen kokemus ei anna riittäviä valmiuksia kokemusasiantuntijana toimimiseen. Siksi tarvitaan koulutusta, joka antaa tietoa, taitoa ja valmiuksia, joiden avulla kokemusasiantuntija voi kehittää palveluja yhdessä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten kanssa. Kaste-ohjelman rahoituksella toimivassa Mielen Avain –hankkeessa on vuosina 2011-2012 koulutettu 23 mielenterveys- ja päihdekuntoutujaa sekä omaista kokemusasiantuntijan tehtäviin. Koulutuksessa opiskelijat saavat tietoa päihdeongelmista, psyykkisistä sairauksista, psykiatrisista häiriöistä sekä niiden hoidosta ja kuntoutuksesta.

Yksi kokemusasiantuntijan tärkeimmistä työvälineistä on hänen oma kokemuksensa ja elämäntarinansa. Koulutus antaa opiskelijoille valmiudet punnita, minkä verran he ovat valmiita antamaan itsestään ja millä tavoin kokemuksia kannattaa jakaa, jotta se on tarkoituksenmukaista, eikä vahingoita kokemusasiantuntijaa itseään tai hänen läheisiään.

Oheisissa linkeissä erilaisia koulutuksia:

<http://www.kpedu.fi/Koulutus.aspx?type=1&eid=249&id=2&p1=2>

<http://www.valittajahanke.fi/fi/ajankohtaista/21-haku-syksyllae-alkavaan-kokemusasiantuntijakoulutukseen-on-alkanut-etelae-pohjanmaalla>

Aiheesta lisää:

Beresford, Peter & Salo, Markku 2008. Kokemuksen muodonmuutos. Kohti palveluiden käyttäjien omaa tutkimustoimintaa. Mielenterveyden keskusliitto.

Hyväri, Susanna & Salo, Markku 2009. Elämäntarinoista kokemustutkimukseen. Mielenterveyden keskusliitto.

Peltoniemi, Mai 2011. Normaali narkomaani? Kokemustutkimus huumeriippuvuudesta, hoidosta ja toipumisesta. Diakonia-ammattikorkeakoulu.

www.thl.fi

www.mtkl.fi

